

Inventaris van het archief van B. Wentsel sr. Bevat stukken betreffende de familie Van Nes

Levensjaren 1888 - 1969

Jaren van de collectie [1845] - 1968

samenstelling: drs. K. Dagmare Houniet

Collectie HDC | Protestants Erfgoed
Bibliotheek Vrije Universiteit Amsterdam
De Boelelaan 1105
1081 HV Amsterdam

Collectie nummer: 1221
April 2025

Inleiding

Overdracht van het archief

De archieven van Ben Wentsel sr. en zijn zoon Ben Wentsel jr. werden in februari 2022 door Wim Berkelaar en de toenmalige conservator archieven Jasmijn Vervloet bij een familielid in Den Haag opgehaald.

Levensloop

Benjamin Wentsel werd op 3 juni 1888 in Amsterdam geboren als zoon van een aannemer te Amsterdam, Benjamin Wentsel (* 1862 - † 1896), en Geertruida Jacoba de Rooij (* 1859 - † 1938). Hij werd gedoopt in de Christelijk Gereformeerde Kerk door ds. W.H. Gispen.

Na de lagere school deed hij toelatingsexamen voor het gymnasium, maar omdat zijn vader op jonge leeftijd overleden was, en het gezin het niet breed had, aanvaarde hij een betrekking als kantoorbediende, ook al bleef de wens, die Wentsel van jongstaf aan koesterde, om predikant te worden. In zijn vrije tijd studeerde hij dan ook de oude talen en bereidde hij zich voor op het toelatingsexamen voor de Theologische Hogeschool te Kampen. In 1914 slaagde hij voor het toelatingsexamen en in maart 1919 behaalde hij zijn candidaatsexamen. Uit de stukken blijkt dat in 1916-1917 mederedacteur was van *De Monitor. Wetenschappelijk-Critisch Maandblad* van het studentencorps FQI (zie inv.nr. 14).

Op 15 juni 1919 deed hij zijn intrede bij de Gereformeerde Kerk te Nieuwendam-Zunderdorp (Amsterdam Noord) waar hij door prof.dr. J. Ridderbos werd bevestigd. Op 12 maart 1922 werd hij in Ridderkerk beroepen waar hij als predikant werkzaam bleef tot zijn afscheid op 30 september 1959. Uit het 'Notulenboek Tuchtzaken' (zie inv.nr. 15) is op te maken dat hij in de jaren 1923-1925 in de kerkeraad als praeses diende.

Als predikant zette hij zich in voor de zending. Naar aanleiding van een zendingsconferentie in Lunteren werd hij benoemd tot zendingsdeputaat. Ook was hij voorzitter, lid van de Nederlandse zendingsraad en lid van de Raad voor samenwerking. Hij was quaestor van de classis Barendrecht, voorzitter van het Gereformeerd weeshuis te Wassenaar, voorzitter van de ring Rijsoord van de VU. Hij maakte ook deel uit van de Particuliere Synode en werd gekozen in het Moderamen.

Naast zijn werk als predikant, publiceerde hij in o.m. *De Macedoniër*, in *Belijden en Beleven* en in de *Elisabethbode*. Ook schreef hij gedichten (typoscripten hiervan zijn in dit archief te raadplegen), en schreef een roman *Huig Baas* onder de pseudoniem Jac. van Rooij.

Hij trouwde op 28 januari 1926 met Willempje van Nes (* 1894 - † 1952). Hun zoon, genoemd naar zijn vader, Benjamin, werd drie jaar later geboren op 13 juli 1929. Hij zou, evenals zijn vader, predikant van beroep worden.

Benjamin Wentsel trouwde op latere leeftijd, op 15 januari 1953, met Lidewij Stok (* 22 mei 1907 - † 6 juli 1963), dochter van Bastiaan Cornelis Stok en Lidewij Bakker en directrice van de Christelijke Nijverheids- en Industrieschool te Ridderkerk.

Op 4 december 1969 overleed Benjamin Wentsel te Ridderkerk waar hij op begraafplaats 'Rusthof' werd begraven.

Ontsluiting van het archief en verwijderde stukken

Bij het toegankelijk maken van de archieven voor onderwijs en onderzoek, werd begonnen met de stukken te scheiden per archiefvormer. Zo ontstonden er twee collecties: het archief

van B. Wentsel sr. en een grotere collectie stukken van diens zoon, Benjamin Wentsel jr. Voor diens archief, zie archief nummer 1222.

De brieven betreffende de familie Van Nes werden zowel los als gebundeld aangetroffen. De losse brieven werden beschreven in omslag 2, de gebundelde brieven werden per bundel in één omslag beschreven.

Van de preken en preekschetsen, veelvuldig opgeborgen in enveloppen van de Postcheque en Girodienst, waren een groot aantal door B. Wentsel genummerd met Romeinse cijfers. De preken en preekschetsen zijn chronologisch gerangschikt op basis van de datum waarop de preek voor het eerst gegeven werd, en de nummering wordt daarnaast vermeld. De nummers 1497 en 1747 komen twee keer voor. De overige, niet-genummerde preken en preekschetsen, zijn chronologisch gerangschikt, wederom op basis van de datum waarop de preek voor het eerst werd gegeven zoals vermeld op de enveloppen of de stukken die om of bij de preken werden aangetroffen. Zie hiervoor respectievelijk de reeksen 20-63 en 64-96.

Wegens papierschaarste, of uit zuinigheid, zijn veel preken getypt op de ommezijden van ontvangen brieven of andere ontvangen stukken, waaronder ook brieven verzonden en ontvangen door anderen.

Paperclips, nietjes en plastic omslagen werden, evenals doubletten, verwijderd.

Bijzondere stukken

De getuigschriften, uitgereikt aan B. Wentsel sr. door de Theologische School van de Gereformeerde Kerken in Nederland ter gelegenheid van diens inschrijving als student op 25 september 1914, het behalen van het propaedeutisch examen op 30 september 1915, het behalen van het eerste en het tweede deel van het candidaatsexamen op resp. 4 oktober 1917 en 17 januari 1919, zijn toegevoegd aan collectie 193 dat bullen en andere buitenmodel stukken bevat.

Vervaardiging plaatsingslijst

Onderstaande plaatsingslijst van het archief werd vervaardigd in de periode maart-april 2025.

Geraadpleegde bronnen

<https://www.delpher.nl/nl/boeken/view?coll=boeken&identifier=MMUBVU02:000000285>.

Predicatie. Jubileum Ds. B. Wentsel Geref. Predikant te Ridderkerk, classis Barendrecht, 1919-1944. Geraadpleegd op 18 maart 2025.

<https://www.delpher.nl/nl/kranten/>. Overlijdensbericht in *Trouw* van B. Wentsel d.d. 6 dec. 1969. Geraadpleegd op 20 maart 2025.

<https://dominees.nl>. Geraadpleegd op 18 maart 2025.

<https://www.genealogieonline.nl>. Geraadpleegd op 17 maart 2025.

<https://www.kb.nl/>. Geraadpleegd op 18 maart 2025.

<https://streekarchiefijsselmonde.nl/tng/familygroup.php?familyID=F855&tree=2>. Geraadpleegd op 19 maart 2025.

Schrift 'Vader 70 jaar', inventarisnummer 18.

Inventaris

Ben Wentsel sr., zijn gezin en zijn (schoon-)familie

1. Handgeschreven gedicht in het Fries ‘Gedicht van Sytsma op onze bruiloft’ van J. Sytsma te Sexbierum ‘2^e Paeske dei ’45’, [1845].
1 stuk
2. Briefkaarten verzonden aan B. Wentsel en mej. De Waal, [1904-1911].
Brief verzonden aan ‘Geachte familie’ door [...] R.U. van Nes, 1908.
Brieven verzonden door Cornelis van Nes¹ aan Mej. François Chemay & Fils te Gand, 1914-1915.
Brieven verzonden en ontvangen door Cornelis van Nes en ds. J. H. Jonker te Voorburg betreffende kerkelijke aangelegenheden, 1917.
Brief van Cornelis van Nes verzonden aan ds. D. Pol te Boskoop t.g.v. het overlijden van diens vader, 1922.
Brief verzonden door B.A. Visser Pz. aan A.R. van Nes betreffende controle op uitbetalingen aan militairen tijdens mobilisatie, 1922.
Brieven verzonden aan B. Wentsel door ‘Wim’ (Mw. V.d. Waal-van Nes), 1925-1927.
Brief van A.R. van Nes en familie verzonden aan ds. V.K. Kuijvenhoven t.g.v. diens 25-jarig ambtsjubileum, 1931.
Nieuwjaarswens, verjaardagswensen en ontvangen gedichten, 1937 en z.d.
Brief van P. van Nes Czn. verzonden aan A.R. van Nes met kwitantie betreffende diens overboeking van geld uit familiefonds, 1940.
Brief van W. v.d. Waal-van Nes aan B. Wentsel betreffende adres oom Meima, juni z.j.
1 omslag
3. Brieven en een briefkaart van Cornelis van Nes en kleinkinderen verzonden aan vader, grootvader en tantes (volgens aantekening op enveloppe, later aan B. Wentsel overgedragen), 1916, 1935-1939.
1 omslag
4. Kwitanties onderhoudswerkzaamheden aan woning, 1917.
Aanslagbiljetten hoofdelijke aanslag gemeente Ridderkerk, hoogheemraadschap Zwijndrechtse Waard en grondbelasting, 1917.
Stukken betreffende (kosten voor) uitvaart, begrafenis, dankbetuiging in het weekblad “*Het Vaderlandt ghetrouwe*” en boedelscheiding Wed. A.R. van Nes, 1917.
Nota’s voor de erven Wed. C. van Nes, waaronder ontvangen hypotheekrente, 1917.
Rekeningen voldaan door G. Plaisier voor gedane onderhouds- en reparatiewerkzaamheden in huis en aan schuur, 1917-1918.
Winstbewijs Nederlandsch-Canadeesche Vlasmaatschappij, 1919.
1 omslag

¹ A.R. van Nes Cz. was ouderling in de Gereformeerde Kerk te Rijsoord.

5. Brieven en briefkaarten ontvangen door B. Wentsel en W. v.d. Waal-van Nes van familie en gemeenteleden ter gelegenheid van diens 36ste verjaardag, 1924.
1 omslag
6. Brieven, briefkaart en telegram verzonden door J.M. (Jan) van Nes aan diens familie (waaronder A.R. van Nes) en zuster, 1929-1933.
1 omslag
7. Ontvangen brieven, circulaires en drukwerk betreffende nijverheidsonderwijs, de Christelijke Huishoudschool en de Gereformeerde Kerk te Slikkerveer ontvangen door L. Stok, 1947-1951 en z.d.
1 omslag
8. Huwelijksboekje van B. Wentsel en Lidewij Stok uitgegeven t.g.v. van de kerkelijke inzegening van het huwelijk op 15 januari 1953, 1953.
1 deel
9. Afschriften van akten van huwelijksvoorwaarden Lidewij Stok en B. Wentsel, afschrift van akte van inventarisatie van de wettelijke, algehele gemeenschap van goederen tussen B. Wentsel en Willempje van Nes en afschrift van akte van scheiding der nalatenschap van Willempje van Nes, 1953-1954.
4 delen in 1 omslag
10. Schrift met handgeschreven gedichten van Wentsel waaronder 'Josef en de vrouw van Potifar', z.d.
1 deel

Openbaar leven

- 11 Gispen, W.H., *Denkt aan uwe belijdenis. Een woord aan jeugdige leden der gemeente na het afleggen hunner geloofsbelijdenis*, G. Ph. Zalsman, Kampen, 1872, met onderstrepingen.
1 deel
- 12 Gedichten van B. Wentsel, knipsels met Bijbelteksten met handgeschreven commentaar en gedichten ontvangen van 'J. de R.', 1912-1947 en z.d.
1 omslag
- 13 Schrift met lijst van diverse uitgaven, waaronder 'Uitgaven voor het studentzijn', ontvangsten en aantekeningen voor preken [en catechisatie], 1914-1930.
1 deel
- 14 *De Monitor. Wetenschappelijk-Critisch Maandblad van het Studentencorps "Fides Quaerit Intellectum"*. Nieuwe Serie, 12 april, 24 mei, 18 oktober, 12 december 1916 en 1 februari 4 april en 9 mei 1917 (jrg. 37, nr. 6-jrg. 38, nr. 6).
7 delen in 1 omslag
- 15 'Notulenboek voor Tuchtzaken'. Handgeschreven verslagen van zaken besproken tijdens kerkeradsvergaderingen, 1917-1925.
Losinliggend: handgeschreven lijst met titel 'De Kerkeraad' van ouderlingen, diakenen, architect en aannemers, z.d.
1 omslag
- 16 Inschrijvingsbewijs als student Theologie in de Vrije Universiteit, ondertekend door de toenmalige rector dr. H.H. Kuyper, 28 januari 1920.
Brief met dankbetuiging aan Wentsel voor diens aanvaarding van het beroep te Nieuwendam ontvangen van br. Benjamin, 12 dec. 1921.
Handgeschreven 'Huurovereenkomst van den Raad der Geref. Kerk te Ridderkerk met Dhr. J. Christiaanse bewoner van de voormalige pastorie aan den kerkweg gemerkt No. 9', 5 november 1929.
"Om Zijns Naams Wil". *Uit Handelingen 5: 17-42. Drie Predikatiën van Ds. B. Wentsel D.d.W. te Ridderkerk*. Uitgave: J. Huizer, Ridderkerk, juli 1931.
1 stuk
- 17 Handgeschreven aankondiging 'Aan de Gemeente' betreffende tweede collecte, t.b.v. de diaconie, preek Wentsel, vergadering Meisjesvereniging "Bidt & Werkt", vergadering van de Zendingscommissie en afdracht van gelden, oogstcollecte, orgelaandelen en kandidaatstelling 3 ouderlingen en 2 diakenen, 29 oktober 1933. Ontvangen brieven, 1934-1959.
Foto gereproduceerd als Ansichtkaart van [Wentsel] en twee onbekende reisgenoten met opschrift ommezijde 'Dode Zee Aug. '35' met kaart inliggend d.d. 25 maart 1936.
Briefkaart refererend aan reizen naar het buitenland van Wentsel en dank voor diens verslagen in de kerkbode, 21 april 1936.
Gedrukt verslag van radiotoespraak door ds. B. Wentsel betreffende Joh. 5: 1-18 over de verlamde in Bethesda die door Jezus genezen werd, 4 maart 1946.
Brief van de scribe van de kerkeraad betreffende uitnodiging aan Wentsel voor beroep in Warffum, toezending beroepingsbrief per post en uitnodiging om kennis te maken, z.d.

- 1 omslag
- 18 Schrift 'Vader 70 jaar'. Met programma betreffende aankomst familie, gemeenschappelijke maaltijd, receptie en besluit. Bevat handtekeningen en zwart-wit foto's, juni 1958.
1 deel
- 19 Knipsels betreffende afscheid van de kerkelijke gemeente en overlijden B. Wentsel, 1959.
Losse aantekeningen, z.d.
1 omslag

Genummerde preken en preekshetsen

20-63	Preken, 1919-1958, 1965, 1966, 1968 44 omslagen		
	20	1919	nrs. 21, 27, 28
		[1919]	nr. 516
	21	1920	nrs. 31, 39, 43, 56, 57, 1154
	22	1921	nrs. 59, 86, 87, 70
	23	1922	nrs. 108, 122, 123, 1391
	24	1923	nrs. 130, 131
	25	1924	nrs. 175, 192
	26	1925	nrs. 100, 206, 230
	27	1926	nrs. 245, 264, 269
	28	1927	nrs. 308, 311, 312
	29	1928	nrs. 315, 332, 333, 335, 361, 362, 828, 883
	30	1929	nrs. 371, 377, 404, 475
	31	1930	nrs. 427, 462, 463
		[1930]	nr. 461
	32	1931	nrs. 485, 487, 517
	33	1932	nrs. 501, 529, 558
	34	1933	nrs. 583, 610, 611
	35	1934	nrs. 616, 652, 57
	36	1935	nrs. 656, 685, 708, 736
	37	1936	nrs. 734, 744, 763, 764
	38	1937	nrs. 786, 815, 816, 1339, 1871
	39	1938	nrs. 865, 866
	40	1939	nr. 411
	41	1940	nrs. 422, 914, 932, 1158
	42	1941	nr. 961
	43	1942	nrs. 1006, 1029, 1031, 1060
	44	1943	nrs. 1070, 1084, 1085, 1087, 1104
	45	1944	nrs. 1144, 1147, 1150, 1151, 1152
	46	1945	nrs. 709, 1199, 1200
	47	1946	nrs. 1220, 1221, 1240
	48	1947	nrs. 1244, 1246, 1247, 1255, 1264, 1276, 1279, 1280
	49	1948	nrs. 663, 1285, 1286, 1287, 1288, 1289, 1308, 1313, 1314, 1329, 1330, 1331, 1332
	50	1949	nrs. 1336, 1340, 1341, 1353, 1364, 1371, 1379, 1380, 1382
	51	1950	nrs. 1402, 1411, 1418, 1421, 1423

52	1951	nrs. 1407, 1439, 1441, 1442, 1447, 1450, 1451, 1452, 1454, 1455, 1456, 1457, 1461, 1462, 1463
53	1952	nrs. 1466, 1482, 1495, 1496, 1497, 1497, 1499, 1500, 1501, 1508, 1509, 1512, 1513
54	1953	nrs. 1517, 1519, 1524, 1543, 1550, 1556, 1560, 1561, 1562, 1564
55	1954	nrs. 1569, 1587, 1591, 1592, 1599, 1600, 1604, 1617
56	1955	nrs. 1621, 1636, 1641, 1658, 1659
57	1956	nrs. 1666, 1668, 1682, 1701, 1702, 1703,
58	1957	nrs. 768, 1711, 1724, 1727, 1736, 1740, 1746, 1747
59	1958	nrs. 1750, 1752, 1755, 1765, 1772, 1784
60	1959	nrs. 1795, 1802
61	1965	nrs. 1651, 1847
62	1966	nr. 1862
63	1968	nr. 1876

Ongenummerde preken en preekschetsen

64-96 Preken, 1920, 1925, 1927-1929, 1932-1943, 1946-1959, 1965 en zonder datum
33 omslagen

[N.B.: Omslag 94 bevat stukken betreffende het huwelijk van Eliza den Ouden en Gerritje van der Toorn uit 1934, familie van Jacobus den Ouden die in 1959 trouwde met Jansje Maria Markesteijn.]

64	1920	81	1946
65	1925	82	1947 en [1947]
66	1927 en [1927]	83	1948
67	1928	84	1949
68	1929	85	1950
69	1932	86	1951
70	1933	87	1952
71	1934	88	1953
72	1935	89	1954
73	1936	90	1955
74	1937	91	1956
75	1938	92	1957
76	1939	93	1958
77	1940	94	1959
78	1941	95	1965
79	1942	96	zonder datum
80	1943		